

Ustanove odgoja i obrazovanja za djecu rane dobi u Danskoj

Stig Lund

Dvije trećine Danaca mlađih od tri godine pohađa javne ustanove ranog odgoja i obrazovanja. Stig Lund iz sindikata odgajatelja BUPL opisuje razvoj tih ustanova te se osvrće na aktualnu situaciju u ranom odgoju u obrazovanju.

Razvoj Danskih javnih jaslica

Predškolske ustanove u Danskoj počele su se pojavljivati 1920-ih godina, no prvi pokušaj da se uspostavi ustanova za djecu do tri godine dogodio se 1849. godine kad su otvorene jaslice, koje su nakon sedam godina zatvorene zbog loših higijenskih uvjeta. Jaslice su se počele ponovno, iako vrlo sporo, razvijati tijekom 1880-ih godina, a do 1940-ih samo je 2% djece do dvije godine koristilo ovaj oblik organizirane skrbi. Za razliku od osoblja u vrtićima,

osoblje jaslica činile su većinom medicinske sestre. Javna briga za djecu inicijalno se razvijala privatnim, nereguliranim putovima, a prvi zakon koji je pružio neki oblik regulacije donesen je 1888. godine.

Tijekom 1950-ih uvedene su dodatne uredbe koje su propisivale standarde vezane za okruženje, osposobljenost odgajatelja i broj djece po odgajatelju. U to vrijeme slika majke s djetetom u naručju prevladavala je u svijesti ljudi

pa ipak ustanove za novorođenčad i malu djecu tretirane su kao sigurna skrb zasnovana na principima 'ro, renlighed, regelmæssighed' (mir, čistoća, redovitost).

Od 1960-ih nadalje, značajan gospodarski rast doveo je do naglog porasta stope zaposlenosti majki i, sukladno tome, do ubrzanog razvoja društvene brige za djecu i jaslica, na početku uglavnom privatnih, ali s vremenom pretežno javnih. Zakonodavstvo je 1964. godine zakonski obvezalo lokalne vlasti da javne usluge skrbi o djeci učine dostupnima svim građanima, a Zakon o socijalnoj pomoći iz 1976. godine zahtijevao je od njih da razviju sve potrebne usluge i ustanove kako bi odgovorili na potrebe obitelji. Javna briga za djecu uključena je u zakon iz 1964. godine kao kratkoročna mjera pomoći lokalnim vlastima za ispunjenje postavljenih ciljeva. No, kako su privatne dadilje bile jeftinije rješenje došlo je do toga da se u privatnim aranžmanima zbrinjavalo znatno više djece nego u jaslicama. Takva situacija rezultirala je promjenom statusa privatne brige za djecu koja je od 1976. priznata kao *trajna dodatna* opcija, a, naknadno, u 1981. godini, kao opcija *ravnopravna* jaslicama.

Danas djeca imaju pravo na mjesto u javno financiranim ustanovama u dobi od šest mjeseci. Javne jaslice i privatne dadilje trenutno skrbe za

Ustanove ranog odgoja i obrazovanja u Danskoj prema broju djece od 0 do 3 godine, 2009. godina

Vuggestuer ("soba kolijevki") ili jaslice (do treće godine), primaju djecu od 26 tjedana. Pohađa ih 9% djece od 0 do 3 godine.

Børnehaver (dječji vrt) ili vrtić, za djecu od treće (obično dolaze iz državnih jaslica) do šeste godine, što je nova dobna granica za obvezno školovanje. Pohađa ih 3% djece od 0 do 3 godine.

Aldersintegrerede institutioner (dobno integrirane institucije) ili integrirane institucije koje skrbe za djecu u dobi od tri mjeseca do šest godina, a ponekad i do 12 godina. Pohađa ih 40% djece od 0 do 3 godine.

Kommunal dagpleje (privatne dabilje koje imaju odobrenje lokalne uprave) ili javna briga za djecu od 26 tjedana do treće godine. Osobe zadužene za brigu o djeci (plaća ih lokalna uprava) u svom privatnom domu skrbe za četvero do petero djece. Pohađa ih 48% djece od 0 do 3 godine.

dvije trećine sve djece do tri godine u Danskoj (privatna briga za djecu od 0-12 obuhvaća vrlo malo broj djece - manje od 2%). Danski roditelji imaju pravo na otprilike godinu dana plaćenog dopusta, a uobičajena dob polaska u jaslice je 10 mjeseci. Oko 89% jednogodišnjaka i 93% dvogodišnjaka koriste usluge javnih ustanova za odgoj i obrazovanje (napomena 1 i 2).

Osposobljavanje i obrazovanje osoblja u jaslicama i privatnih dabilja

Zakon iz 1964. godine doveo je do poboljšanja u osposobljavanju odgajatelja i dabilja i, u konačnici, 1992. godine do uspostavljanja jedinstvenih diplomskih pedagoških kvalifikacija za profesionalno osoblje jaslica, ali i za drugo pedagoško osoblje koje radi sa starijom djecom i mladima. Fakultetska diploma odgajatelja stječe se nakon tri i pol godine studija.

Nasuprot tome, sve donedavno, dabilje su prolazile samo kratke uvodne tečajeve u trajanju od nekoliko tjedana. U novije vrijeme uvedeno je strukovno osposobljavanje u trajanju između jedne i dvije godine za privatne dabilje, ali i za asistente u jaslicama, vrtićima i vanškolskoj brizi za djecu. Ipak, velik broj asistenata i dabilja još uvijek nije kvalificirano pa je uloga odgajatelja nadgledati i pružati podršku objema grupama.

Trendovi u korištenju privatne skrbi i jaslica

Od 1999. godine privatna skrb za djecu koristi se sve manje, tako da je većina djece do tri godine danas uključena u jaslice i dobno integrirane centre (za djecu od 0 do 6 godina, a ponekad do 12 godina), osim u ruralnim dijelovima gdje ne postoji mogućnost institucionalne skrbi.

Ova promjena uzrokovana je brojnim čimbenicima. Na primjer, roditelji žele visokokvalitetno okruženje i veću sigurnost same usluge u smislu da ukoliko dođe do bolesti osoblja dijete ne mora ići negdje drugdje. Ipak,

možda najveću vrijednost roditeljima predstavlja samo osoblje u ustanovama: profesionalni, kvalificirani odgajatelji sa sveobuhvatnim inicijalnim obrazovanjem koje im omogućuje ne samo da pružaju skrb i njegu, već i potiču na aktivnosti koje postavljaju temelje za cjeloživotno učenje.

Ovakav odabir roditelja na razini lokalne vlasti (Elsinore), u sredini u kojoj jaslice i dobro integrirani centri obuhvaćaju svu djecu do tri godine, rezultirao je time da se javna skrb o djeci ograničila na djecu s posebnim potrebama, koja zahtijevaju stručnu skrb. To je trend koji će se vjerojatno proširiti i u drugim sredinama.

Pedagoški kurikulum za jaslice

2004. godine uveden je pedagoški kurikulum za sve odgojno-obrazovne ustanove za djecu mlađe dobi u Danskoj koji je uvršten u Zakon o predškolskim ustanovama (Dagtilbudsloven)³ iz 2007. godine. Tim zakonom definiran je odgovornost lokalnih vlasti, kao i ciljevi predškolskog odgoja. Kurikulum se razlikuje za djecu od 0 do 2 godine od

onog za djecu od 3 godine do polaska u školu kako bi se osigurale aktivnosti primjerne razvojnoj dobi kako mlađe tako i starije djece. Za privatne dabilje opći kurikulum (različit od onog koji se koristi u jaslicama i dobno integriranim centrima) kreiraju, zajedno s njima, odgajatelji pri lokalnim odgojno-obrazovnim ustanovama.

Predškolske ustanove dužne su osigurati vrijeme i prostor za igru, učenje i razvoj djece.

Kurikulum obuhvaća šest područja:

1. Sveobuhvatni osobni razvoj;
2. Socijalne kompetencije;
3. Jezični razvoj;
4. Tijelo i pokret;
5. Priroda i prirodne pojave;
6. Kulturne vrijednosti i umjetničko izražavanje.

U kontekstu ovog kurikuluma velika stručna rasprava odvija se oko toga kako ujednačiti omjer učenja i njege, kako podržati dijete u zastupanju vlastitih aktivnosti i kreativnosti i kako osigurati da profesionalizam odgajatelje

ne pretvori u učitelje. Odgajatelj također raspravljaju postoji li pomak od perspektive socijalizacije, koja povijesno čini integralni dio ranog odgoja i obrazovanja u Danskoj, prema naglašenoj individualizaciji? I pitaju se: kako mogu održati i dalje razvijati sliku o djetetu kao o cjelovitoj, sveobuhvatnoj osobi koja sudjeluje, a da pritom ne ograniči pedagoške aktivnosti na pripremu za školu, testiranja i kontrolu.

Novija događanja...

Nedavno je 25 odgajateljica u gradu Aalborgu u Jutlandu odlučilo raditi kao privatne dadilje, od kojih svaka brine za maksimalno petero djece. Nadgleda ih lokalna uprava, ali mogu izraditi vlastiti

profil pedagoških usluga koje nude. Na taj način zadržavaju svoju profesionalnu autonomiju i istodobno imaju veću slobodu u odabiru metoda i aktivnosti u pedagoškom radu s djecom. Roditelji odabiru ovu opciju jer im se sviđa okruženje koje nude djeci, ali i zbog toga što su osobe koje brinu za djecu kvalificirane odgajateljice.

Prema riječima jedne od odgajateljica, Lene Brun: 'Roditelji znaju naše vrijednosti i biraju nas sa sviješću o njima.' Odgajateljica Ann Møller Zinck dodaje: 'Njima (roditeljima) je na prvom mjestu sigurnost, ali dugoročno im je iznimno važno pružanje izazova djeci, a mi imamo pedagoško znanje koje odgovara na taj zahtjev.'

Nije još jasno hoće li ovakve inicijative postati trendom. U svakom slučaju, to sugerira da postoji prostor za različite modele ustanova i usluga, pod uvjetom da osoblje čine kvalificirani, profesionalni odgajatelji. No važno je reći da roditelji najčešće ipak odlučuju da njihova djeca kreću u vrtić s navršene 3 godine.

Napomene

- 1 Children in Scotland (2010) Working for Inclusion Country Profile: Denmark www.childreninScotland.org.uk/docs/WFIDENMARKReportA4.pdf
- 2 Danski statistički godišnjak
- 3 Ministry of Social Affairs (2007) Young People (Day-Care Facilities Act) http://english.sm.dk/MinistryOfSocialWelfare/legislation/social_affairs/Day-Care%20Facilities%20Act/Sider/Start.aspx

Stig G. Lund, Specijalni savjetnik BUPL, Urednik danskog izdanja Djeca u Europi. sgl@bupl.dk

TABLICA 1 - Prisutnost djece* u dobi od 0 do 3 godina u danskim ustanovama ranog odgoja i obrazovanja, 2009. godina

Djeca u javnim ustanovama - jaslicama (%)**			Djeca u programu privatne skrbi (%)		
0-12 mjeseci	12-24 mjeseci	24-36 mjeseci	0-12 mjeseci	12-24 mjeseci	24-36 mjeseci
6%	42%	53%	9%	45%	40%

* Uglavnom cjelodnevni program - vrlo mali broj djece pohađa poludnevni program u predškolskim ustanovama u Danskoj.
Izvor Children in Scotland, (2010) *Working for Inclusion: Country Profile Denmark*; Statistics Denmark 2009.

** S obzirom na dobro plaćen roditeljni/roditeljski dopust, većina djece u Danskoj u dobi od 0 do 12 mjeseci ostaje kod kuće s obitelji.